

66.61(2)273.2

к 77

кар: 3178-Д

СОВЕТ СОЮЗНУ КОММУНИСТ ПАРТИЯСЫНЫ УСТАВЫ

Черкесск — 1986

Бүтөү дунияны пролетарлары, бирлешигиз!

СОВЕТ СОЮЗНУ КОММУНИСТ ПАРТИЯСЫНЫ УСТАВЫ

СТАВРОПОЛЬ КИТАБ БАСМА
КЪАРАЧАЙ-ЧЕРКЕС БЕЛЮМ
ЧЕРКЕССК — 1986

Печатается по тексту перевода на карачаевский язык, опубликованному в газете «Ленинни байрагъы» № 34 от 13 марта 1986 г.

УСТАВ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ СОВЕТСКОГО СОЮЗА

Утвержден XXVII съездом КПСС

На карачаевском языке

Ответственный за выпуск

Баучиев А. Д.

Сдано в набор 17.03. 1986 г. Подписано в печать 02.04. 1986 г. Формат 84×108^{1/32}. Бумага типографская № 1. Гарнитура «Литературная». Печать высокая. Усл.-печ. л. 1,7. Усл. кр.-отт. 1,7. Уч.-изд. л. 1,5. Тираж 2000 экз. Заказ № 1906. Цена 5 коп.

Карачаево-Черкесское отделение
Ставропольского книжного издательства
357100 Черкесск, пл. Кирова, 23. Дом печати

Карачаево-Черкесская
укрупненная типография
357100, Черкесск,
ул. Первомайская, 47.

К 77

Устав Коммунистической партии Советского Союза. Печатается по тексту перевода на карачаевский язык, опубликованному в газете «Ленинни байрагъы», № 34 (7484) от 13 марта 1986 г. Карачаево-Черкесское отделение Ставропольского книжного издательства, 1986 г.

66.61 (2) 273.2

К 10202
М 159 (03)—86 без объявл.

© Ставрополь китаб басма
© Къарачай-Черкес бёлюм 1986

Карачаево-Черкесская
областная
Библиотека

Совет Союзу Коммунист партиясы совет халкыны джигер, сыналган, СССР-ни ишчи классыны, колхозчу эллилери бла интеллигенциясыны эм алчы, эм ангылы кесегин кеси разылыклары бла бирикдирген авангардыды.

В. И. Ленин ишчи классны алчы кесегинча кыураган Коммунист партия кюрешни махтаулу джолун этгенди, ишчи класс бла урунган эллилени Уллу Октябрь социалист революцияны хорламына, бизни кыралда пролетариатны диктатурасын орнатыуга келтиргенди. Коммунист партияны башчылыкы бла Совет Союзда унукдурруучу классла кыурутулгандыла, кёб миллетли совет джамагыатны социал-политика эмда иннет бирлиги кыуралганды эмда жанлаусуз бегиб барады. Социализм толусу бла эмда саулай хорлаганды. Пролетар кырал, ёсюб, бютеухалк кыралга бурулганды. Кырал ёсюмлю социализмни кёзуюне киргенди.

КПСС, кесини класс магыанасы бла, идеологиясы бла ишчи классны партиясы болганлай кыала, бютеу халкыны партиясы болганды.

Партия халк кючюн джашайды эмда халк кыга кыулулук этеди. Ол джамагыат-политика кыуралыуну баш формасыды, политика системаны ёзегиди, совет джамагыатны башчылык этген эмда джол кёргюзген кючюдо. Партия кыралны ёсюмюню баш перспективасын белгилейди, халкыны этимли ишине илму башчылыкны болдурады, аны ахыргы муратына — коммунизмни хорламына — джетер кючюн кюрешине кыурамлылык, планлы эмда нюзюрлю хал бередиди.

КПСС кесини бютеу ишинде марксист-ленинчи окыууну, социализмни планлы эмда не джаны бла да игилендириуну, кыралны социал-экономика ёсюмюн дженгиллетиуну тамалында совет джамагыатны коммунизмге мындан ары барыуну борчлары белгилениген Программасын башчылык кыга туталды.

КПСС кесини ишин партия джашауну ленинчи мар-
даларын, демократиялы централизмни принциплерин,
башчылыкъ этиуде коллективизмни, партияны ич демо-
кратиясын, коммунистлени творчестволу тириликлерин,
критика бла самокритиканы, кенг ачыкълыкълары не джа-
ны бла да ёсдюрюуню тамалында кёурайды.

КПСС-ни джашаууну бузулмазлыкъ закону аны ин-
нет эмда кёурау бирлигиди, сафларыны бютеулей кючлю
биригениди, коммунистлени барыны уллу ангылы ми-
замлылыкъларыды. Не тюрлю да фракциялыкъ эмда
кёауумчулукъ марксист-ленинчи партиялыкъ бла, пар-
тияда болуу бла келишмейди. Партия КПСС-ни Про-
граммасын, Уставын бузгъан эмда кесини халиси бла
коммунистни уллу сыйын тюшюрген адамладан тазала-
нады.

Марксизмни-ленинизмни творчестволу ёсдюре, КПСС
революцион теориягъа не джаны бла да чырт келишмеген
ревизионизмни эмда догматизмни не тюрлю да кёрю-
нююне кёаршчы кёаты кюрешеди.

Совет Союзу Коммунист партиясы — халкъла ара-
сы коммунист эмда ишчи кёозгъалыуну кёурамлы ке-
сегиди. Ол пролетар, социалист интернационализмни
сыналгъан марксист-ленинчи принциплерине кючлю
таяныбды, кёарпаш социалист кёралланы, социализм-
ни дуния системасыны, халкъла арасы коммунист эмда
ишчи кёозгъалыуну иш джюрютюулерин бегитиуге эмда
аланы биригиулерин кючлю этиуге тири болушады,
миллет эмда социал азатлыкъ ючюн, империализмге
кёаршчы, рахатлыкълары сакълар ючюн кюрешген халкъ-
ла бла бир иннетни тутады.

I. Партияны членлери, аланы борчлары бла эркинликлери

1. КПСС-ге член партияны Программасын эмда Уставын мюкюл этген, коммунизмни ишлеуге тири кюшулгъан, партия организацияланы биринде ишлеген, партияны бегимлерин толтургъан эмда членлик взносла теглеген Совет Союзуна хар кыйсы гражданин болургъа боллукъду.

2. Партияны членн борчлуду:

а) партияны баш джолу бла оноуларын джашауда кючлю эмда джанлаусуз бардыргъа, кёбчюлюкге КПСС-ни ич эмда тыш политикасын ангылатыргъа, урунганланы аны толтуруугъа кюуаргъа, партияны халкъ бла байламлыкъларын бегитирге эмда кенгертирге болушургъа;

б) урунууда юлгюлю болургъа, социалист мюлкню сакъларгъа эмда ёсдюрюрге, производствону хайырлылыгъын, иш кюоратыуну джанлаусуз ёсдюрюр, продукцияны асулулугъун игилендирир, бусагъатхы илму бла техниканы джетишимлерин эмда алчы сынамны халкъ мюлкге сингдирир ючюн кяджыкъмай кюреширге, кесини усталыгъын ёсдюрюрге, джангы, прогрессивли затланы барыны джакъчысы болургъа, къралны социал-экономика ёсюмюн дженгиллетнуге не къадар онглу юлюш кюшаргъа;

в) къралны политика джашаууна, кърал эмда джамгъат ишлеге башчылыкъ этиуге тири кюшулургъа, гражданлыкъ борчну толтурууда юлгю болургъа, халкъны кеси кесине социалист оноу этиуюн не къадар толубаджарыугъа этимли болушургъа;

г) марксист-ленинчи теорияны билирге, кесини поли-

тика эмда культура дараджасын кенгертирге, совет адамланы ангылылыкъларын ёсдюрюге, идея-намыс ёсюулерине таймаздан болушургъа. Буржуй идеологияны, энчи иелик психологияны, дин алдаулукъланы эмда социалист джашау халиге келишмеген башха къарамла бла кылыкъланы не тюрлюсюне да къаршчы кюрешни таукел бардыргъа;

д) коммунист моральны мардаларын къаты сакъларгъа, социализмни социал тюзлюгюню принципин бегитирге, джамагъат излемлени энчи излемледен огъары тутаргъа, адеблик бла ишленмекликни кёргюзюрге, адамлагъа джан аурутургъа эмда эс бёлюрге, урунганланы излемлери бла кереклилерине заманында сакъайыргъа, партия бла халкъны алтында керти эмда халал болургъа;

е) пролетар, социалист интернационализмни эмда совет патриотизмни идеяларын урунган кёбчюлюкню арасында джанлаусуз джаяргъа, миллетчилик бла шовинизмни тубеулерине къаршчы кюреширге, СССР-ни халкъларыны шохлукъларын, социализмни къраллары бла, бютеу дуняны пролетарлары бла эмда урунганлары бла къарнаш байламлыкъланы бегитирге тири болушургъа;

ж) СССР-ни къоруулау кючюн бегитирге не джаны бла да болушургъа, халкъланы арасында рахатлыкъ бла шохлукъ кючюн кюрешни къаджыкъмай бардыргъа;

з) партияны идея эмда къурау бирикмеклигин бегитирге, партияны аны тизгинлерине коммунистни сыйлы атын джюрютюрге тыйыншы болмагъан адамла кириуден сакъларгъа, сакъ болургъа, партия эмда кърал тахсаны сакъларгъа;

и) критика бла самокритиканы ёсдюрюге, кемликлени таукел ачыкъларгъа эмда аланы къоратыр кючюн кюреширге, тыш айбатлыкъгъа, уллу кёллюлюкге, тынч кёллю болуб туруугъа, алдаулукъгъа къаршчы кюреширге, критиканы кысар мурат этиуню не тюрлюсюне да къаршчы джууаб берирге, бюрократизмге, местничествогъа, ведомстволукъгъа къаршчы, партия бла къралгъа заран келтирген ишлени не тюрлюсюне да къаршчы болургъа эмда аланы юсюнден партия органлагъа, КПСС-ни АК-не дери билдирге.

к) политика болумларына, иш баджарыуларына эмда мораль джанындан чыныкъгъанларына кёре кадрланы сайлауда партияны джолун джанлаусуз барды-

рыргъа. Кадрланы сайлауну эмда юретиуню ленинчи джорукъларыны бузулууларыны не тюрлюсюне да тѣ- зюмсюз къараргъа;

л) партия эмда кърал мизамны сакъларгъа партияны членлери бирча борчлудула. Махтаулары бла тутхан къуллукъларына къарамай, коммунистлени бютеу ба- рына партияны бирча мизамы, бирча закону джюрютю- леди.

3. Партияны членини эркинлиги барды:

а) партия органлагъа сайларгъа эмда сайланыргъа;

б) партия джыйылыулада, конференциялада, съездле- де, партия комитетлени кенгешлеринде эмда партия басмада партияны политика эмда практика ишини юсюнден хар затны эркин сюзерге, организация бегим алгъынчы кесини кѣлундегин ачыкъ айтыргъа эмда оюмун джакъларгъа;

в) партияны къайсы органын да, къайсы коммунист- ни да, тутхан къуллугъуна къарамай, партия джыйы- лыулада, конференциялада, съездледе, комитетлени пле- нумларында хыртха уругъа. Критиканы къысхан эмда критика ючюн адамланы ызларындан тюшюу джаны бла терсликлери болгъанла къаты партия джууаблы- лыкъгъа, КПСС-ни тизгинлеринден чыгъарыугъа дери, тартылыргъа керекдиде;

г) аны ишини эмда халисини юсюнден иш сюзюлген партия джыйылыулагъа, бюроланы эмда комитетлени кенгешлерине кеси къошулургъа;

д) сорууларын, тарыгъыуларын эмда оюмларын ай- тыр ючюн партияны къайсы инстанциясына да, КПСС- ни АК-не дери, билдирирге эмда анга толугъа джууаб из- лерге.

4. Партиягъа членнге алыу хар къуру бирем-башха джорукъ бла бардырылады. Партиягъа членнге ишчиле- ни, эллилени эмда интеллигенцияны ангылы, тири эмда коммунизмни ишине берилген гражданлары алынадыла. Белгиленнген кандидат стажны ѳтген кандидатладан алынадыла джангы членнге.

Партиягъа адамла 18 джылгъа джетгенден сора алы- надыла. 25 джылы джетмеген джаш тѣлю партиягъа сынгар ВЛКСМ-ни юсю бла киреди.

Кандидатладан партиягъа членнге алыуну джору- гъу:

а) партиягъа членнге кирликле партия стажы беш джылдан аз болмагъан эмда рекомендация берилген-

лени производство эмда джамагъат ишде бирге ишлеу бла бир джылдан асламны билген КПСС-ни юч членини рекомендацияларын табдырадыла.

Биринчи эсгертиу. ВЛКСМ-ни партиягъа кирлик членлери ВЛКСМ-ни район, шахар комитетлерини рекомендациясын аладыла, ол партияны бир членини рекомендациясына тенгнге саналады.

Экинчи эсгертиу. КПСС-ни АК-ни членлери бла членнге кандидатлары рекомендацияла бернуге къошулмайдыла.

б) партиягъа алыуну юсюнден иш ал башланган партия организацияны бютеулю джыйылыуунда сюжюледи эмда баджарылады; аны бегими, партияны джыйылыуда болгъан членлерини юч этиб экиден кем болмагъан саны разы болса, къабыл этилгеннге саналады эмда партияны район комитети, району болмагъан шахарлада партияны шахар комитети бегитгенден сора кючюне киреди.

Партиягъа алыуну юсюнден иш рекомендацияла бергенле анда болмагъан кёжюуде да сюжюлорге боллукъду. Партиягъа алыу, адетдеча, ачыкъ джыйылыулада бардырылады;

в) СССР-ни гражданлары, алгъын башха къралланы коммунист неда ишчи партияларыны члени болгъанла, Совет Союзну Коммунист партиясына КПСС-ни АК белгилеген джорукъланы тамалында алынадыла.

5. Рекомендация бергенле рекомендация берилгенлени политика, иш эмда мораль джанындан характеристикаларында айтылгъан асылукъларыны кертилигине партия организацияланы аллында джууаблыдыла, алагъа идея-политика ёсюуде болушлукъ этерге керекдиле.

6. Партиягъа киргенлени партия стажлары ал башланган партия организацияны бютеулю джыйылыуу ол кандидатны партиягъа членнге алыргъа бегим этген кюнден тергеледиле.

7. Партияны членлери бла членнге кандидатларын учетха алыуну эмда аланы бир организациядан башхагъа кёчюулерини джоругъун КПСС-ни АК-ни тыйыншылы нструкциялары белгилейдиле.

8. Партияны эсге алынырча тыйыншылы сылтау болмагъанлай юч айны ичинде членлик взносланы телемеген членини неда членнге кандидатыны юсюнден иш ал башланган партия организацияда сюжюлор-

ге керекди. Партияны ол члени неда членнге кандидаты кертиси бла да партия организация бла байламлыкны тас этгени белгили болса, ол партиядан чыкыгъаннга саналады, аны юсюнден ал башланнган партия организация оноу этеди эмда аны бегитирге партияны райкомунa неда горкомуна береди.

9. Устав салгъан борчларын толтурмагъаны эмда башха терсликлери ючюн партияны члени неда членнге кандидаты джууабха тартылады эмда анга быллай айыбла салыныргъа боладыла: эсгertiу, выговор (къаты выговор), учёт карточкасына джазылгъан выговор (къаты выговор). Партиялыкъ джууабха тартыуну баш мардасы партиядан чыгъарыуду.

Ууакъ-тюрек джангылычла ючюн партиялыкъ халда юретиуню, джолдашлыкъ критика бла къатылыуну, партиялыкъ кёзден уялтыуну, эсгertiуноу неда кёргозюноу мадарлары джюрютюлюрге керекдиле.

Коммунист этген терслиги ючюн эм ал бурун ал башланнган партия организацияны аллында джууаб береди. Коммунистни партия джууаблылыкъга огъары орган тартханы болса, аны юсюнден ал башланнган партия организациягъа билдириледи. Партия джууаблылыкъга тартыуну юсюнден иш сюзюлгени болса, коммунистге салыннган терслеулени тамаллы болгъанларын терен эс бёлюб тинтерге эмда ажымсыз ачыкъларгъа керекди.

Партияны членине айыб салыннганындан сора джылдан кечикдирмей партия организация аны джиберген кемликлерин къалай тюзетгенини юсюнден отчетуна тынгылайды.

10. Коммунистни партиядан чыгъарыуну юсюнден оноуну ал башланнган партия организация этеди. Ал башланнган партия организация партиядан чыгъарыуну юсюнден этген оноу, партияны ол джыйылыуда болгъан членлерини юч этиб экиден кем болмагъан саны разылыгыш билдирсе, къабыл этилгеннге саналады эмда партияны район комитети неда шахар комитети бегитгенден сора кючюне киреди.

КПСС-ден чыгъарыуну юсюнден бегимни партияны район комитети неда шахар комитети бегитгинчи, партия билет неда кандидат карточкасы коммунистни кесинде турады эмда аны джабыкъ партия джыйылыулагъа джюрюрге эркинлиги барды.

Партиядан чыгъарылгъанны 2-айлыкъ болджалны

ичинде огъаргъы партия органлагъа, КПСС-ни АК-не дерн, апелляция берирге эркинлиги сакъланады.

11. Союз республиканы компартиясыны АК-ни, партияны крайкомуну, обкомуну, окружкомуну, шахар, район комитетлерини членлерин, членнге кандидатларын, аны кирик ревизион комиссияларыны членлерин партия джууаблылыкъгъа тартыуну юсюнден ишге албашланган партия организациялада къаралады эмда алагъа айыб салыуну юсюнден оноу белгилисича джюрютюлген джорукъда этиледиле.

КПСС-ден чыгъарыуну юсюнден партия организацияланы оюмлары ол коммунист член болгъан партия комитетге билдириледи. Союз республиканы компартиясыны АК-ни, партияны крайкомуну, обкомуну, окружкомуну, шахар, район комитетлерини членлерин, членнге кандидатларын, ревизион комиссияларыны членлерин партиядан чыгъарыуну юсюнден бегимле ол комитетни пленумунда аны членлерини ючден экиси болгъан къбюлюгюню разылыгъы бла къабыл этиледиле.

КПСС-ни Ара Комитетини членин, членнге кандидатын эмда КПСС-ни Ара Ревизион Комиссиясыны членин партиядан чыгъарыу ишге партияны съездинде, съездени арасында уа АК-ни Пленумунда Ара Комитетни членлерини ючден экиси болгъан къбюлюкню разылыгъы бла оноу этиледиле.

12. Совет законланы бузгъаны ючюн партияны члени эки джууаблылыкъгъа бирден тартылады — къралны эмда партияны аллында. Терслеу закон бла джууабха тартылырча терслик этген адам КПСС-ни тизгинлеринден чыгъарылады.

13. Партиядан чыгъарылгъанланы неда айыб алгъанланы апелляцияларына, аны кирик партиядан чыгъарыуну юсюнден партия организацияланы бегимлерине тыйыншы партия комитетле, ала тюшген кюнден санаб, эки айдан къб болмагъан болджалны ичинде къарайдыла.

II. Партиягъа членнге кандидатла

14. Партиягъа кирликле, КПСС-ни Программасы эмда Уставы бла терен танышыр эмда партиягъа членнге кирирге хазырланыр ючюн, керекли кандидат стажны ётсидиле. Партия организация кандидатха КПСС-ни членни болургъа хазырланыуда болушургъа, аны энчи шартларын практика ишледе, партия эмда джамагъат борчланы толтурууда сынаб кёрюрге керекди.

Кандидат стажны болджалы бир джылды.

15. Кандидатха алыуну джоругъу (энчи алыу, рекомендацияла бериу, ал башланган организацияны бегими эмда аны бегитиу) партиягъа алыуда алайды.

16. Кандидат стаж тауусулгъандан сора, ал башланган партия организация кандидатны партиягъа членнге алыуну юсюнден ишни сюзеди эмда бегим алады. Кандидат стажы баргъан заманда кандидат кесин иги джаны бла кёргюзмеде эсе эмда кесини энчи халиси бла КПСС-ге членнге алыныргъа тыпышлы болмагъанын таныта эсе, ал башланган партия организация аны партиягъа членнге алыугъа къаршчылыгъыны юсюнден бегим алады эмда ол бегимни партияны район комитети неда шахар комитети бегитгенден сора, ол КПСС-ге членнге кандидатдан чыкъгъаннга саналады.

17. Партиягъа членнге кандидатла партия организацияны бютеу ишине къошуладыла, партия джыйылыулада оноулашыу эркинлик бла хайырланадыла. Партиягъа членнге кандидатла башчылыкъ этиучю партия органлагъа, партия конференциялагъа эмда съездлеге делегатха сайланыргъа болмайдыла.

18. КПСС-ге членнге кандидатла партиялыкъ взносланы партияны членлери телеген мардада телейдиле.

III. Партияны организацион къралыуу.

Партияны ич демократиясы

19. Партияны организацион къралыууну, джашауу бла ишини башчылыкъ этиучю принципи демократиялы централизмди, ол быллай затланы белгилейди:

а) партияны башчылыкъ этиучю бютеу органларыны тюрбунден башына дери сайланыуларын;

б) партия органланы кеслерини партия организацияларына эмда огъаргъы органлагъа кърюу-кърюую бла отчет бериулерин;

в) кюрлю партия мизамны эмда азы кърюсюне бойсунууну;

г) огъаргъы органланы оноуларын търбенни органла сърсюз толтурургъа борчлу болгъанларын;

д) партияны организацияларыны эмда башчылыкъ этиучю органларыны барыны ишлеринде коллективлиликни эмда хар коммунистни кесини борчун, партия салгъан аманатланы толтурур ючюн энчи джууаблылыкъын.

20. Партия территория-ириизводство шартха къре къралады: ал башланган партия организацияла коммунистлени ишлеген джерлеринде къраладыла, район, шахар эмда, территориясына къре, башха организациялада бирлешедила. Бу территорияны коммунистлерин бирикдирген организация аны кърагъан партия организацияланы барындан да огъаргъыгъа саланлады.

21. Этген оноулары партияны политикасына къраршчы келмей эселе, бу партия организацияла бары да кес-

леринде ишлени оноуларын автономлу этерге эркиндиле.

22. Партия организацияны башчылыкъ этген баш органы: бютеулю джыйылыу неда конференция (ал башланган партия организациялагъа), конференция (район, шахар, округ, область, край организациялагъа), съезд (союз республикаланы компартияларына, Совет Союзу Коммунист партиясына). Джыйылыуну, конференцины, съездни, алагъа партия организацияны членлерини неда сайланган делегатланы джартысындан асламысы джыйылган болсала, ишлерине къараргъа эркинликлери барды.

23. Бютеулю джыйылыу, конференция неда съезд бюро неда комитет сайлайдыла, ала толтуруучу органла боладыла эмда партия организацияны бара турган бютеу ишлерине башчылыкъ этеди.

КПСС-ни АК-де, союз республикаланы компартияларыны АК-леринде, партияны крайкомларында, обкомларында, окружкомларында, шахар эмда район комитетлеринде партия бегимлени толтурууну къуар эмда толууларын тинтер, тебенги организацияланы ишлерине болушлукъ берир джанындан таймаздан барган ишлени баджарыгъа аппарат къуралады.

Партия аппаратны структурасы бла шартларын КПСС-ни Ара Комитети белгилейди.

24. Партия органлагъа сайлаула джабыкъ (таша) чёб атыу бла бардырыладыла. Партияны членлери 15-ден аз болган ал башланган, цех организациялада эмда партия группалада парторганизацияланы секретарларын, секретарланы заместителлерин эмда партгруппоргланы сайлау коммунистлени разылыкълары бла ачыкъ чёб атыу халда бардырылыгъа боллукъду. Бу ал башланган организациялада партияны район эмда шахар конференцияларына делегатланы сайлау да ол джорукъ бла бардырылады.

Сайлаулада партияны членлерини барыны да кандидатлагъа къаршчы айтыргъа эмда аланы критикагъа уургъа чексиз эркинликлери барды. Чёб атыу хар кандидатха башха-башха барыгъа керекди. Джыйылыуда, конференцияда неда съездде болганланы джартысындан кёбю чёб атханда кандидатха разылыгъын билдирсе, ол сайланганнга тергеледи.

Партия органланы барын — ал башланган партия организацияладан башлаб, КПСС-ни Ара Комитетине

дери — сайлаулада аланы составларын таймаздан жангыртыуну эмда башчылыкны преемственность принципери сакъланадыла.

25. КПСС-ни АК-ни, союз республикаланы компартияларыны АК-лерини, партияны крайкомларыны, обкомларыны, окружкомларыны, шахар эмда район комитетлерини членлери бла членнге кандидатлары алагъа этилген уллу ышанмакълыкъгъа кеслерини бютеу ишлери бла керти болургъа керекдиле. Партия комитетни члени неда членнге кандидаты кесини сыйын эмда адамлыгъын тюзюрсе, ол аны составында къалыргъа боллукъ тюлдю.

Партия комитетни членин неда членнге кандидатын аны составындан чыгъарыу ишге ол комитетни пленуму къарайды. Партия комитетни членлерини юч этиб экиден аз болмагъан саны джабыкъ (таша) чёб атыуда анга разылыкъ билдире эсе, бегим алыннганнга саналады.

КПСС-ни Ара Ревизион Комиссиясыны эмда тёбенги партия организацияланы ревизион комиссияларыны членлерин ол комиссияланы составларындан чыгъарыуну юсюнден ишге аланы кенгешлеринде партия комитетлени членлерини эмда членнге кандидатларыны юсюнден белгиленнген джорукъдача къаралады.

26. Партия политиканы ишлерин бютеулей партияда, аны организацияларыны барында эркин эмда этимли союзу партияны ич демократиясыны магъаналы принципиди. Сынгар партияны ич демократиясыны тамалында баджарылыргъа боллукъдула коммунистлени уллу творчествулу тириликлери, ачыкъ критика бла самокритика, алай бош тюл, ангылы къуралгъан деменгили партия мизам.

Башха-башха партия организациялада неда бютеулей партияда даулу неда иги ачыкъ болмагъан ишлени юсюнден дискуссияла барыргъа боллукъдула.

Бютеупартия дискуссия бардырылады:

а) КПСС-ни АК-ни башламчылыгъы бла, политиканы ол неда бирси ишлерини юсюнден бютеу партия бла оноулашыргъа ол тыйыншылыгъа санай эсе;

б) республикан, край, область масштаблы талай партия организацияны теджеую бла.

Кенг дискуссия, артыкъ да бек партия политиканы ишлерини юсюнден бютеусоюз масштаблы дискуссия, партияны членлерини къарамларын эркин ачыкълау

баджарылырча эмда фракция кѡауумланы кѡуаргѡа эмда партияны ичинде айрылыкѡ этерге кѡрешину дыгаласла болмазча бардырылыргѡа керекди.

27. Партия башчылыкѡны баш принципи коллективли башчылыкѡ этиудю — партия организацияланы джарашыб ишлеулерини, кадрланы тюз юретиуню, коммунистлени тириликлерин эмда башчылыкѡларын ёсдюрюуню ажымсыз болуму, субъективли бегим алыугѡа, биреуге табынууну чыгѡыууна, партия джашауну ленинчи мардаларыны бузулууларына кѡаршчы ышангылы гарантия.

Коллективли башчылыкѡ этиу берилген иш ючюн энчи джууабчылыкѡны, хар партия организацияны, хар кѡуллукѡчуну ишлерине таймаздан бардырыллыкѡ контрольну эсебде тутады.

28. КПСС-ни АК, союз республикаланы компартияларыны АК-лери, партияны крайкомлары, обкомлары, окружкомлары, шахар эмда район комитетлери съездени эмда конференцияланы арасы кёзюуде кеслерини ишлерини юсюнден, коммунистлени критика кёргюзюулери бла оюмларыны баджарылгѡанларыны юсюнден партия организацияланы таймаздан хапарлы этгенлей турадыла.

Кеслерини ишлерини эмда хар джерде болумну юсюнден огѡаргѡы партия органлагѡа объективли эмда заманында билдириб туруу партия комитетлени, ал башланган парторганизацияланы бузулмазлыкѡ джорукѡларыды.

29. Партияны улуу магѡаналы бегимлерин сюзер эмда аланы толтурууну мадарларын джарашдырыр ючюн, аны кирик хар джерде джашауну ишлерине кѡарар ючюн, район, шахар, округ, область, край партия организацияланы эмда союз республикаланы компартияларыны активини джыйылыулары боладыла.

30. Партия джашауну тюрлю-тюрлю ишлери бла байламлы таймаздан ишлеген неда болджаллы комиссия эмда ишчи группала партия комитетледе кѡуаралыргѡа, аны кирик коммунистлени партия органланы ишлерине джамагѡат башламчылыкѡ халда кѡошууну бирси формалары хайырландырылыргѡа боллукѡдула.

кар: 3178

IV. Партияны баш органлары

31. Совет Союзу Коммунист партиясыны баш органына партияны съезди саналады. Кёзююлю съездлени беш джылда бир кереден аз болмай Ара Комитет джыяды. Партияны съездин джыйыу эмда аны иш джоругъу съездден алгъа ай бла джарымдан кечге къалмай белгили этиледиле.

Кёзюусюз (чрезвычайный) съездле партияны Ара Комитетини кесини башламчылыгъы бла неда партияны озгъан съездинде болгъан коммунистлени бютеу саныны юч этиб бирден аз болмагъан кесегини излеми бла джыйылады. Кёзюусюз (чрезвычайный) съезд эки ай болджалны ичинде джыйылады эмда партияны бютеу членлерини саныны джарымындан аз болмагъаныны келечилиги болса, съезд эркинликлиге саналады.

Партияны съездинде келечиликни мардасын Ара Комитет белгилейди.

32. Партияны Ара Комитети 31-чи параграфда кёргюзюлген болджалгъа кёзюусюз (чрезвычайный) съездини джыймаса, кёзюусюз (чрезвычайный) съезд джыйылысын деб излеген организацияла кёзюусюз (чрезвычайный) съездини джыйыуну юсюнден партияны Ара Комитети бла тенг эркинликлери болгъан къурау комитет къуараргъа эркиндиле.

33. Съезд:

а) Ара Комитетни, Ара Ревизион Комиссияны эмда башха ара организацияланы отчетларына тынгылайды эмда бегитеди;

б) партияны Программасына эмда Уставына джангыдан къарайды, тюрлендиреди эмда бегитеди;

в) ич эмда тыш политиканы ишлеринде партияны джолун белгилейди, партия эмда кърал джашауну, комму-

нист кѳурулушну магъаналы ишлерине кѳарайды эмда алагъа оноу этеди;

г) Ара Комитетни эмда Ара Ревизион Комиссияны сайлайды.

34. Ара Комитет бла Ара Ревизион Комиссия съезд бегитген санда сайланадыла. АК-ни членлеринден кѳорагъаны болса, аны кѳурамы КПСС-ни АК-ни членине кандидатла бла толады.

35. Совет Союзу Коммунист партиясыны Ара Комитети съездлени арасында партияны, тѳбеннги партия органлары бютеу ишлерине башчылыкъ этеди, башчылыкъ этген кадрланы сайлау бла ишге салыуну баджарады, урунганланы ара кѳрал эмда джамагъат организацияларыны ишин тюзетеди, партияны тюрю-тюрю органларын, учреждениелери бла предприятиелерин кѳурайды эмда аланы ишлерине башчылыкъ этеди, аны контролюнда ишлеген ара газетле бла журналланы редакцияларын кѳурайды, партия бюджетни хазналарын джарашдырады эмда аны тюз хайырланнганына контроль этеди.

Башха партияла бла иш джюрютюуде Ара Комитет КПСС-ни атындан ишлейди.

36. КПСС-ни Ара Ревизион Комиссиясы ишлени бардырыуда белгиленген джорукъланы сакъланыуларына, партияны ара органларында урунганланы письмоларына, заявлениелери бла тарыгъыуларына кѳарау кѳалай баргъанына, партия бюджетни хайырландырылууну тюзлюгюне, аны бла бирге партиялыкъ член взносланы тѳлениулерине, алыныулары бла эсебге тюшюулерине, аны кибик КПСС-ни Ара Комитетини предприятиялери бла учреждениелеринде финанс-мюлк ишлерине ревизия этеди.

37. КПСС-ни АК алты айда эм азында бир пленар джыйылыу бардырады. АК-ге членнге кандидатла АК-ни пленумларыны джыйылыуларына оноулашыу эркинликлери болуб кѳошуладыла.

38. Совет Союзу Коммунист партиясыны Ара Комитети сайлайды: АК-ни Пленумларыны арасында партияны ишине башчылыкъ этер ючюн — Политбюруну; хар кюндеги ишге, баш болуб, кадрланы сайлау бла ишни баджарылгъанына кѳараугъа башчылыкъ этер ючюн — Секретариатны. Ара Комитет КПСС-ни Ара Комитетине Баш секретарь сайлайды.

39. Совет Союзуу Коммунист партиясыны Ара Комитети Ара Комитетде Партия Контрольну Комитетин кырайт.

КПСС-ни АК-де Партия Контрольну Комитети:

а) КПСС-ни членлери бла членнге кандидатлары партия мизамны кыалай саклагъанларына кыарайды, партияны Программасы бла Уставын, партия эмда кырал мизамны бузуу ючюн терсликлери болгъан коммунистлени, аны кибик партия моральны бузгъанланы джууабха тартады:

б) союз республикалары компартияларыны Ара Комитетлерини, партияны край эмда область комитетлерини партиядан чыгарыуну эмда партия джууаблылыккыга тартыуну юсюнден этген оноуларына берилген апелляциялагъа кыарайды.

40. Партияны съездлерини арасы кыюуде КПСС-ни Ара Комитети, керекли болгъанына кыре, партияны политикасында кыюую джетген ишлени сюзер ючюн, Бютеусоюз партия конференция джыяргъа болады. Бютеусоюз партия конференция бардырыуну джоругъун КПСС-ни Ара Комитети белгилейди.

V. Партияны республикан, край, область, округ, шахар эмда район организациялары

41. Республикан, край, область, округ, шахар, район партия организацияла эмда аланы комитетлери кеслерини ишлеринде башчылыкъгъа КПСС-ни Программасы бла Уставын тутадыла, республиканы, крайны, областны, округну, шахарны эмда районну чегинде партияны политикасын бардыруу джанындан бютеу ишни баджарадыла, КПСС-ни Ара Комитетини директиваларын толтурууну къурайдыла.

42. Партияны республикан, край, область, округ, шахар, район организацияларыны, аланы башчылыкъ этген органларыны баш борчлары быладыла:

а) кёбчюлюкню арасында политика эмда къурау иш, коммунистлени, урунганланы барын коммунизмни ишлеуню борчларын толтуруугъа, илму-техника прогрессни тамалында социал-экономика ёсюню дженгиллетиуге, джамагъат производствону хайырлылыкъын, иш къоратыуну ёсдюрюуге, продукцияны асылулугъун игилендириуге, кърал планла бла социал борчланы толтуруугъа, урунганланы материал болумлары бла культура дараджаларын джанлаусуз ёсдюрююню болдуруугъа къурау;

б) идеология ишни къурау, марксизмни-ленинизмни пропагандалау, урунганланы коммунист ангылыкъларын кёлтюрюу, тёбенги басмагъа, радио бла телевидениеге башчылыкъ этиу, илмуну, культураны, халкъ окъууну учреждениелерини ишлерине контроль этиу;

в) халкъ депутатланы Советлерине, профсоюзлагъа,

комсомолгъа, кооперациягъа эмда башха джамагъат организациялагъа алада ишлеген коммунистлени юсю бла башчылыкъ этиу, бу организацияланы ишине урунганланы не къадар кенг къошуу, социалист демократияны мындан ары да не къадар терен этер ючюн керекли мадарча, къбчылюкню кеси разылыгъы бла ишлеуюн эмда тирилигин ёсдюрюу;

г) башчылыкъ этиуню ленинчи принципери бла мадарларын къаты сакълау, партия иште, кърал эмда мюлк ишлеге башчылыкъ этиуню сфераларыны бютеу барында ленинчи стилини бегитиу, идеология, къурау эмда мюлк ишлени бардыруну къурау, хар участокда социалист законну, кърал эмда урунуу мизамны, джорукъ бла къурамлылыкъны бегитиу;

д) кадр политиканы бардыруу, кадрланы коммунист идеялыкъны, намыс тазалыкъны, аманат этилген иш ючюн партияны эмда халкъны аллында уллу джууаблылыкъны иннетинде юретиу;

е) кесини республикасыны, крайыны, областыны, округуну, шахарыны, районуну чегинде партияны тюрлю-тюрлю учреждениелери бла предприятиелерин къурау, аланы ишлерине башчылыкъ этиу; кесини организациясында партияны хазнасын джарашдыруу, огъары партия органнга таймаздан информация бериб туруу эмда аны аллында кесини ишини юсюнден отчет бериу.

ПАРТИЯНЫ РЕСПУБЛИКАН, КРАЙ ЭМДА ОБЛАСТЬ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНЫ БАШЧЫЛЫКЪ ЭТГЕН ОРГАНЛАРЫ

43. Республикан, край, область, партия организацияны баш органына союз республиканы компартиясыны съезди, край, область партия конференция саналадыла, аланы арасында уа — союз республиканы компартиясыны АК, край, область комитетле.

44. Союз республиканы компартиясыны кёзюулю съездин компартияны АК эм азында беш джылда бир кере джыяды. Кёзюулю край, область конференцияны край, область комитет эки-юч джылда бир кере джыяды. Кёзюусюз (чрезвычайный) съездле, конференцияла союз республиканы компартиясыны АК-ни, край, область комитетни оноуу бла неда республикан, край, область партия организациялагъа кирген организацияланы членлерини бютеу саныны ючден бирини излеми бла джыйыладыла.

Союз республиканы компартиясыны съездине, край эмда область конференциягъа келечилени къаллайсанда къошулуу мардаларын тыйыншлы партия комитет белгилейди.

Союз республиканы компартиясыны съезди, край, область конференция союз республиканы компартиясыны АК-ни, край, область комитетни, ревизион комиссияны отчетларына тынгылайды, кесини излемине кёре партия, мюлк эмда культура къурулушну башха ишлерин сюзеди, союз республиканы компартиясыны АК-ни, край, область комитетни, ревизион комиссияны эмда КПСС-ни съездине делегатла сайлайды.

Союз республикаланы компартияларыны съездлерини арасы кёзюуде компартияланы АК-лери, парторганизацияланы ишлери бла байламлы уллу магъаналы проблемаланы сюзерге керек болса, республикан партия конференцияла джыяргъа боладыла. Аланы бардыуну джоругъун союз республикаланы компартияларыны АК-лери белгилейдиле.

45. Союз республикаланы компартияларыны АК-лери, край, область комитетле, бюрола, аны бла бирге комитетлени секретарларын сайлайдыла. Секретарланы партия стажлары беш джылдан аз болмазгъа керекди. Комитетлени пленумларында ол комитетлени бёлюмлерини тамадалары, партия контрольну комиссияларыны председателлери, партия газетле бла журналланы редакторлары бегитиледиле.

Кёзююлю ишлеге къарар ючюн эмда аланы толууларын тинтер ючюн, союз республикаланы компартияларыны АК-леринде, партияны крайкомлары бла обкомларында секретариатла къураладыла.

46. Союз республиканы компартиясыны АК-ни, край, область комитетни пленуму эм азында төрт айда бир кере джыйылады.

47. Союз республиканы АК, край, область комитет округ, шахар, район партия организациялагъа башчылыкъ этеди, аланы ишлерин тинтеди эмда заман-заманы бла тыйыншлы партия комитетлени отчетларына тынгылайды.

Союз республикаланы неда крайланы къурамына кирген автоном республикаланы, аны кибик автоном эмда башха областланы партия организациялары союз республикаланы компартияларыны АК-лерини, край комитетлени башчылыгъы бла ишлейдиле.

ПАРТИЯНЫ ОКРУГ, ШАХАР ЭМДА РАЙОН (ЭЛ ЭМДА ШАХАР) ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНЫ БАШЧЫЛЫКЪ ЭТГЕН ОРГАНЛАРЫ

48. Партияны округ, шахар, район организациясыны баш органы округ, шахар, район партия конференцияды неда коммунистлени округ, шахар, район комитет эки-юч джылда бир кере джыйгъан бютеүлү джыйылыууду, кёзюусюзле уа — комитетни оноуу бла неда партияны членлерини тыйыншы партия организациягъа кирген бютеу саныны ючден бирини излеми бла.

Округ, шахар, район конференция (джыйылыу) комитетни, ревизион комиссияны отчетларына тынгылайды, кесини излемине кёре, партия, мюлк эмда культура кёрулушну башха ишлерин сюзеди, округ, шахар, район комитетни, ревизион комиссияны эмда область, край конференциягъа неда союз республиканы компартиясыны съездине делегатла сайлайды.

Округ, шахар, район конференциягъа кёшуллуку келечилени мардасын тыйыншы партия комитет белгилейди.

49. Округ, шахар, район комитет бюро сайлайды, аны бла бирге комитетни секретарларын да, аны кирик комитетни бёлюмлерини тамадаларын, партия комиссияны председателини, газетлени редакторларын бегитеди. Округ, шахар, район комитетни секретарларыны партия стажлары беш джылдан аз болургъа болмайды. Комитетлени секретарларын обком, крайком, союз республиканы компартиясыны Ара Комитети бегитеди.

50. Округ, шахар, район комитет ал башланган партия организацияла кёурайды, аланы ишлерине башчылыкъ этеди, парторганизацияланы ишлерини юсюнден тыйыншы халда отчетлагъа тынгылайды, коммунистлени учетун бардырады.

51. Округ, шахар, район комитетни пленуму эм азында юч айда бир кере джыйылады.

VI. Партияны ал башланган организациялары

52. Партияны тамалы ал башланган организацияладыла.

Ал башланган партия организацияла партияны членлери ишлеген джерледе кѳураладыла — заводлада, фабрикалада, совхозлада эмда башха предприятиеледе, колхозлада, Саутлу Кючлени бѳлеклеринде, учреждениеледе, окѳуу заведениеледе эмда аны киби джерледе, партияны членлери юден аз болмасала. Керекли болса, аны киби коммунистле джашагъан джерледе тѳбениги ал башланган парторганизацияла кѳуралыргъа да боллукъдула.

Бир-бир кѳзюуде обкомну, крайкомну, союз республиканы компартиясыны АК-ни эркинлиги бла производство бирлешликге кирген эмда кѳбюсюне бир шахарны, бир районну неда талай районну джеринде орналгъан талай предприятиени чегинде парторганизацияла кѳуралыргъа боладыла.

53. КПСС-ни 50-ден артыкъ члени эмда членнге кандидаты болгъан предприятиеледе, колхозла бла учреждениеледе райкомну, шахар комитетни, окружкомну эркинлиги бла бирлешген ал башланган партия организацияны ичинде цех, участок, ферма, бригада, бѳлюм эмда а. к. партия организацияла кѳуралыргъа боладыла.

Цех, участок, дагъыда а. к. организацияланы ичинде, аны киби 50-ден аз члени эмда кандидаты болгъан ал башланган парторганизацияланы ичлеринде, бригада-ла бла башха производство звенолада партия группала кѳуралыргъа боладыла.

54. Ал башланган партия организацияны баш органы партия джыйылыуду, ол хар айда эм азында бир кере бардырылады. Цех организациялары болгъан партия организациялада джыйылыула, бютеулю джыйылыула да, цех джыйылыула да, эм азында эки айда бир кере бардырыладыла.

300-ден аслам коммунисти болгъан уллу партия организациялада бютеулю партия джыйылыула, керекли болгъанына кёре, партком белгилеген болжалда неда талай цех партия организацияны биргелей излеми бла бардырыладыла.

55. Хар кюндеги ишни бардыыр ючюн, ал башланган, цех партия организация партия джыйылыу белгилеген санда эки-юч джылгъа бюро сайлайды. Партияны членлерини саны 15-ден аз болгъан ал башланган эмда цех парторганизациялада бюро сайланмайдды, партия организацияны секретары бла аны заместители сайланадыла. Бу организациялада сайлаула джыл сайын бардырыладыла.

Ал башланган эмда цех парторганизацияланы секретарларыны партия стажлары амалсыз бир джылдан кем болмазгъа керекди.

Партияны 150-ден аз члени бирикдирген ал башланган парторганизациялада, адетге кёре, хакъ төленген партия къуллукъчу белгиленмейди.

56. Партияны 300-ден аслам члени бла членнге кандидаты болгъан уллу предприятиеде бла учреждениеде эмда керекли болгъан кёзюуде уа 100-ден аслам коммунисти болгъан организациялада, производствону энчи халы бла джер-джерде орналгъанын эсебге ала, обкомну, крайкомну, союз республиканы компартиясыны АК-ни эркинлиги бла цех партия организацияланы эркинликлери берилиб, партия комитетле къуралыргъа боллукъдула.

Колхозланы, совхозланы эмда эл мюлкде башха предприятиелени партия организацияларында партия комитетле 50 коммунист болса къуралыргъа боллукъдула.

500-ден аслам коммунисти болгъан партия организациялада бир-бирде обкомну, крайкомну, союз республиканы компартиясыны АК-ни эркинлиги бла уллу цехледе парткомла къуаргъа болады, производство участокланы партия организацияларына уа ал башлан-

нган партия организацияланы эркинликлери берилирге болады.

Парткомла эки-юч джыл болджалгъа сайланадыла, ала неллай бир адамдан къуралгъанларын бютсую джыйылыу, конференция белгилейдиле.

Парткомла, партбюрола, ал башланган, цех партия организацияланы секретарлары партия джыйылыулада кеслери баджаргъан ишни юсюнден ханар бергенлей турадыла.

57. 1000-ден артыкъ коммунисти болгъан ал башланган организацияланы парткомларына союз республиканы компартиясыны АК-ни эркинлиги бла КПСС-ге алыу, партияны членлери бла членнге кандидатларыны эсебин джорютюу эмда коммунистлени персонал ишлерине къарау джанындан партияны райкомуну эркинлиги берилирге болады.

Бу организациялада аслам санлы парткомла сайланыргъа боллукъдула, аланы ичинде хар кюндегиле ишлеге башчылыкъ этер ючюн, бюро къуралады.

58. Ал башланган партия организация кесини ишинде башчылыкъгъа КПСС-ни Программасы бла Уставын тутады. Ол урунуу коллективни политика ёзегиди, ишни тюзюнлей урунганланы арасында бардырады, аланы партияны тегерегинде бирикдиреди, коммунизмни ишлеую борчларын толтуруугъа къурайды, партияны кадрла политикасын баджарыугъа тири къошулады.

Ал башланган партия организация:

а) КПСС-ге джангы членле алады;

б) коммунистлени партияны ишине берилмекликни, идея ийинамы, коммунист моральны халисинде юретеди;

в) коммунистлени марксист-ленинчи теорияны окъууларын коммунист къурулушну практикасы бла къысха байламлыкъда къурайды, марксизмни-ленинизмни ревизионист халгъа бурууну не тюрлю дыгаласына да эмда аны догмалы халда ангылатыугъа къаршчы буржуи идеологияны, ревизионизм бла догматизмни, артха къалгъан дуния къарам бла халланы не тюрлюсюню да кёрюнюулерине къаршчы кюрешеди;

г) коммунистлени урунууда эмда джамагъат-политика джаһауда алчылыкъ магъаналарын кёлтюрю ючюн, аланы турмушда юлгюлю халиликлери ючюн къайгъырады, КПСС-ге членлени эмда членнге кандидатланы уставлыкъ борчланы эмда партия аманатланы толтурууларыны юсюнден отчетларына тынгылайды;

д) экономика эмда социал ёсюмню борчларын толтурууда урунганланы кзураучусу болады, крал планла бла борчла толур ючюн, производствону интенсификациясы ючюн, иш кюратыу бла продукцияны асыулугу ёсер ючюн, производствогъа илму бла техниканы джетишимлерин, алчы сынамны кенг сингдирир ючюн баргъан социалист эришиуге башчылыкъ этеди, урунганланы ич резервлени табаргъа кзурайды, материал, урунуу эмда финанс ресурсланы оюмлу, аяулу хайырландырырча этер ючюн кюрешеди, джамагъат байлыкъны сакълар эмда ёсдюрюр ючюн, адамланы урунуу эмда джашау болумларын иги этер ючюн кбайгъырады;

е) агитацион-кёбчюлюк эмда пропаганда иш бардырады, урунганланы коммунизмни, совет патриотизмни эмда халкъланы шохлукъларыны идеяларына берилмекликни иннетинде юретеди, алагъа уллу политика культуралы болургъа болушады, аланы социал тирикклери бла джууаблылыкъларын ёсдюреди;

ж) коммунистлени, урунганланы барыны социалист кеси оноу этиуге кшошулуу сынамларын ёсдюрюуге себеб болады, предприятиеге, учреждениеге башчылыкъ этиуде урунуу коллективни магъанасын кёлтюрюнуу баджарады, профсоюз, комсомол эмда башха джамагъат организацияланы ишлерине башчылыкъ этеди;

з) критика бла самокритиканы кенг джайыуну тамалында бюрократизмни, местничествову, ведомстволукъну кёрюнюудерине, крал, урунуу эмда производство мизамны бузуугъа кяршчы кюрешеди, кралны алдаргъа этилген дыгаласланы джолун кеседи, халахосталыкълар, мюлкге нелик эте билмеуге эмда зырафлыкълар кяршчы мадарла этеди, ичкисиз джашауну беги-тир ючюн кяджыкълар кюрешеди.

59. Промышленностну предприятислерини, транспортну, связны, кзурулушну, материал-техника баджарыуну, сатыу-алыуну, джамагъат хантны, коммунал-турмуш джумуш баджарыуну, колхозланы, совхозланы эмда башха эл мюлк предприятислени, проект организацияланы, конструктор бюроланы, илму-излем институтланы, окзуу заведениелени, культура-джарыкълыкълар эмда багъыучу учреждениелени ал башланган партия организациялары администрацияны ишине контроль этерге эркинлик бла хайырланадыла.

Министерстволаны, крал комитетлени эмда башха ара эмда тебениги совет, мюлк учреждениеле бла ве-

домстволаны партия организациялары аппаратны партия бла правительствону директиваларын толтурур ючюн, совет законланы сакълар ючюн этген ишлерине контроль этедиле. Ала аппаратны ишин игилендириуге тири болушургъа, аны къуллукъчуларын сайлаугъа, орунлашдырыугъа эмда юретиуге, аланы берилген иш ючюн, санагъатны ёсдюрюр, урунганланы джумушларын баджарыуну игилендирир ючюн джууаблылыкъларын кёлтюрюрге, кърал мизамны бегитиуню мадарларын этерге, бюрократизм бла ишни артха созуб туруугъа къаршчы юрешни таукел бардырыгъа, учреждениелени, аны бла бирге, къаллай къуллукъну тутханларына да къарамай, бирем-башха къуллукъчуланы ишлеринде тубеген кемликлени юсюнден тыйыншылы партия органлагъа заманында билдирирге керекдиле.

Эсгертиу. Администрацияны ишине эмда аппаратны производствону бир-бир санагъатында баджаргъан ишлерине контроль этиу эркинликни баджарыр ючюн, ал башланган партия организациялада комиссияла къуралыргъа боллукъдула.

VII. Партия эмда кърал, джамагъат организацияла

60. СССР-ни Конституциясы белгилеген чекледе ишлей, КПСС кърал эмда джамагъат организациялагъа политика башчылыкъ этеди, аланы ишлерини джоллары кёргюзеди эмда келишдиреди.

Партия организацияла, кърал эмда джамагъат организациялада ишлеген коммунистле бу организацияла кеслерини конституцион полномочиелерин, уставлы эркинликлери бла борчларын не къадар толу хайырландырырча, башчылыкъ этиуге, политика мюлк эмда социал ишлени баджарыугъа урунганланы кенг къошарча этерге кюрешедиле.

Партия организацияла совет, профсоюз, кооператив эмда башха джамагъат организацияланы алмашдырмайдыла, партия эмда бирси органланы къуллаукъ борчларын къатышдырмайдыла.

61. Кърал эмда джамагъат организацияла бардыргъан съездледе, конференциялада, джыйылыулада, аны кирик бу организацияланы сайлау органларында, партияны членлери ючден кем болмагъан джерледе, партия группала къураладыла. Бу группаланы борчлары партиядан тышындагъы организациялада партияны политикасын бардырыуду, бу организациялада ишни болумуна коммунистлени тийишиулерин кючлендириуду, аланы ишлерини демократиялы мардаларын игилендириуду, партия эмда кърал мизамны бегитиуду бюрократизмге къаршчы кюрешиуду, партия эмда совет директиваланы толуюларын тинтиуду.

62. Партия группаланы партиядан тышындагы организациялада ишлерине тыйыншы партия орган башчылык этеди: КПСС-ни АК, союз республиканы компартиясыны АК, партияны крайкому, обкому, окружному, шахар комитети, район комитети.

VIII. Партия эмда комсомол

63. Джаш тѣлюню Бютеусоюз Ленинчи Коммунист Союзу джаш тѣлюню кеси разылыгы бла кѣуралгѣан джамагѣат-политика организациясыды, партияны тири болушуучусу эмда резервиди. Комсомол партиягѣа джаш тѣлюню коммунизмни иннетинде юретирге, аны джангы джамагѣатны ишлеуню практикасына, кѣрал эмда джамагѣат ишлеге башчылыкѣ этиуге кѣошаргѣа, не джаны бла да ѣсюмлю урунургѣа эмда Совет Ата джуртну кѣорууларгѣа хазыр тѣлюню кѣуаргѣа болушады.

64. Комсомол организацияла производство эмда джамагѣат джашауну бютеу санагѣатларында партия джорукѣланы тири сингдириучюле болургѣа тѣйыншыдыла. Ала предприятиени, колхозну, учреждениени, окѣуу заведениени ишин сюзюуде эмда аланы тѣйыншы партия организацияланы аллында салыуда кенг башламчылыкѣ эркинлик бла хайырланадыла, аланы баджарыугѣа тюзюнлей кѣошуладыла, артыкѣсыз да бек ала джаш тѣлюню урунууну, турмушуну, окѣууу бла юрениуюню юсюнден эселе.

65. ВЛКСМ Совет Союзну Коммунист партиясыны башчылыгы бла ишлейди. ВЛКСМ-ни тѣбенги организацияларыны ишине башчылыкѣ эмда контроль этгенле тѣйыншлы республикан, край, область, округ, шахар эмда район партия организацияладыла.

Джергили партия органла бла ал башланган партия организацияла джаш тѣлюню коммунист иннетде юретиу, аны ироизводство эмда джамагѣат джашауну керти борчларын баджарыугѣа кѣарау иште комсомол организациялагѣа таянадыла, аланы хайырлы башламларын джакѣлайдыла, аланы ишлерине не джаны бла да болушадыла.

66. ВЛКСМ-ни КПСС-ге алыннган членлери, ала сайланыучу комсомол органланы члени тюл эселе эмда комсомол иште тюл эселе, партиягѣа кирген кѣзюулеринден башлаб комсомолдан чыгѣадыла.

IX. Сауутлу Кючледе партия организацияла

67. Сауутлу Кючлени партия организациялары кеслерини ишлеринде башчылыкъгъа КПСС-ни Программасы бла Уставын тутадыла эмда Ара Комитет бегитген инструкцияланы тамалында ишлейдиле. Ала Сауутлу Кючледе партияны политикасын джашаугъа сингдириуню баджарадыла, бютеу аскерчилени Коммунист партияны тегерегинде бирикдиредиле, аскерчилени марксизмни-ленинизмни идеяларыны, социалист Ата джуртха халал берилиуню иннетинде юретедиле, аскер бла халкъны бирлигин бегитиуге тири болушадыла, аскерлени сермештиуге хазырлыкъларыны дараджасын келтирюр ючюн, аскер мизамны бегитир ючюн къайгъырадыла, аскерчилени аскер эмда политика хазырлыкъны, джангы техника бла сауутха юрениуню, кесини аскер борчун, командованиени буйрукълары бла распоряжениелерин айыбсыз баджарыуну борчларын толтурургъа къурайдыла.

68. Сауутлу Кючледе партия ишге башчылыкъ этиуню КПСС-ни Ара Комитети политика органланы юсю бла баджарады. Совет Аскер бла Аскер-Тенгиз Флотну Баш политика управлениеси КПСС-ни АҚ-ни бөлүмю халили эркинликде ишлейди.

Округла бла флотланы политуправлениелерини тамадаларына, аскерлени, флотилияла бла бирлешликлени политотделлерини башчыларына бешджыллыкъ партия стаж керекди.

69. Сауутлу Кючлени партия организациялары бла политорганлары тѣбенги партия комитетле бла къысха байламлыкъ тутадыла, алагъа таймаздан аскер бѣлекледе политика ишни юсунден хапар билдиргенлей турадыла.

Х.Партияны ачха хазнасы

70. Партия бла аны организацияларыны ачха хазнасы член взносладан, партияны предприятиелерини хайырлары бла башха кыошакъладан кыуралады.

Партияны ачха хазнасын хайырландыруну джоругъун КПСС-ни Ара Комитети белгилейди.

71. Партияны членлери бла КПСС-ге членнге кандидатланы айлыкъ член взнослары быллай мардада беги-тиледди:

айлыкъ хайырлары былай болгъанла:

70 сомгъа деди	10 капек т�лейдиле
71-ден 100 сомгъа дери	20 капек т�лейдиле
101-ден 150 сомгъа дери	1,0 процент т�лейдиле
151-ден 200 сомгъа дери	1,5 процент т�лейдиле
201-ден 250 сомгъа дери	2,0 процент т�лейдиле
251-ден 300 сомгъа дери	2,5 процент т�лейдиле
300 сомдан аслам алгъанла айлыкъ джалларыны	3,0 процентин т�лейдиле.

72. Партиягъа членнге кандидатха кирген сагъатда киргени ючюн взносну мардасы айлыкъ джалыны эки проценти болады.

Б А Ш Л А Р Ы

I. Партияны членлери, аланы борчлары бла эркинликлери	5
II. Партиягъа членнге кандидатла	11
III. Партияны организацион къуралыуу. Партияны ич демократиясы	12
IV. Партияны баш органлары	16
V. Партияны республикан, край, область, округ, шахар эмда район организациялары	19
Партияны республикан, край эмда область организацияларыны башчылыкъ этген органлары	20
Партияны округ, шахар эмда район (эл эмда шахар) организацияларыны башчылыкъ этген органлары	22
VI. Партияны ал башланнган организациялары	23
VII. Партия эмда кърал, джамагъат организацияла	28
VIII. Партия эмда комсомол	30
IX. Сауутлу Кючледе партия организацияла	31
X. Партияны ачха хазнасы	32